

[Startpagina](#) > [Opleiding, Justitiële Netwerken En Agentschappen](#) > [Belgium](#)Inhoud aangereikt door
België

Initiële opleiding van advocaten in de Europese Unie

België

De Belgische balie bestaat uit de Orde van Vlaamse Balies (Vlaams), de overkoepelende organisatie van de acht Vlaamse lokale balies en de *Ordre des Barreaux francophones et germanophone* (Franstalige en Duitstalige balies), de overkoepelende organisatie van de tien Franstalige lokale balies en één Duitstalige balie, die elk verschillende regelingen voor de basisopleiding voor advocaten toepassen.

[Vlaamse orde van advocaten “Orde van Vlaamse Balies”](#)[Franstalige en Duitstalige balie “Ordre des Barreaux francophones et germanophone”](#)

■ Laatste update: 19/06/2026

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Orde van Vlaamse Balies

Algemene omschrijving

Wordt een basisopleiding aangeboden, en zo ja, is deze verplicht?

De basisopleiding is verplicht en wordt georganiseerd door de Orde van Vlaamse Balies (OVB) zelf, via een commissie bestaande uit twee vertegenwoordigers van elk van de acht balies, die allen lid zijn van de OVB. Er zijn vijf lokale afdelingen die de praktische organisatie van de basisopleiding verzorgen.

Wordt in de basisopleiding onderscheid gemaakt tussen categorieën stagiairs, bv. voor juristen in loondienst en zelfstandige advocaten?

De door de OVB georganiseerde basisopleiding is alleen van toepassing op stagiair-advocaten (die zich achteraf op het tableau van advocaten kunnen inschrijven), niet op juristen in loondienst.

Welke entiteiten zijn verantwoordelijk voor het organiseren van de basisopleiding?

De stageschool is verantwoordelijk voor het organiseren van de opleiding.

Wat is de wettelijke basis voor de basisopleiding?

De rechtsgrondslag voor de basisopleiding wordt gevormd door artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek:

“De Orde van Vlaamse Balies en de *Ordre des Barreaux francophones et germanophone* hebben, elk voor de

balies die er deel van uitmaken, de taak te waken over de eer, de rechten en de gemeenschappelijke beroepsbelangen van hun leden en zijn bevoegd voor de juridische bijstand, de stage, de beroepsopleiding van de advocaten-stagiairs en de vorming van alle advocaten behorende tot de balies die er deel van uitmaken."

De opleiding is geregeld in onze [Codex Deontologie voor Advocaten](#) (artikelen 40 tot en met 51 bis) op basis van bovengenoemde wet.

Toegang tot de basisopleiding

Zijn er voorwaarden voor toegang tot de opleiding?

Hoger onderwijs/universitair onderwijs

Een diploma in de rechten is verplicht

Inschrijving bij de balie:

- Toetsing/verificatie van het diploma
- Beoordeling door de balie van een door de kandidaat ingediende schriftelijke aanvraag. Wie advocaat wil worden, moet een aanvraag naar de balie sturen en alle vereiste documenten overleggen waaruit blijkt dat wordt voldaan aan alle eisen (zoals een afgeronde universitaire rechtenopleiding, de datum van eedaflegging enz.).
- Bekwaamheidsproef (schriftelijk examen + beoordeling van een casus). Deze bekwaamheidsproef heet de B.U.B.A. ("bekwaamheidsattest tot het uitoefenen van het beroep van advocaat"). Deze proef wordt afgelegd in het eerste stagejaar. In sommige gevallen moeten recent afgestudeerden voordat ze met een stage mogen beginnen, een toets afleggen over hun kennis van het Belgisch recht. Dit is van toepassing op personen die niet de Belgische nationaliteit hebben en die hun studie in een andere lidstaat hebben gevolgd, of op personen met de Belgische nationaliteit die hun volledige studie of een deel daarvan in een andere lidstaat hebben gevolgd (het is bijvoorbeeld heel gebruikelijk dat rechtenstudenten in de grensregio van Limburg en Nederland hun bachelorgraad in België halen en vervolgens hun mastergraad in Nederland).

Wat is de belangrijkste aanwervingsprocedure? Indien deze bestaat uit een vergelijkend onderzoek, wie organiseert dit dan?

Kandidaat-stagiairs moeten de in artikel 26 van de Codex Deontologie voor Advocaten beschreven documenten aan het secretariaat van de Orde van advocaten verstrekken. Na het afleggen van de eed kunnen zij om inschrijving verzoeken bij de balie van de plaats waar hun kantoor zich bevindt. Zij kunnen zich ook inschrijven bij alle andere Orden van advocaten, indien zij ervoor kiezen een nevenkantoor te hebben in het rechtsgebied van die Orde van advocaten. Wanneer de Orde van advocaten de aanvraag goedkeurt, worden de stagiairs toegevoegd aan de lijst van stagiairs en krijgen zij toegang tot de besloten website van de balie, waar zij zich kunnen inschrijven voor de basisopleiding. Er wordt geen procedure voor vergelijkend onderzoek gehanteerd.

Zijn er alternatieve trajecten om te worden toegelaten, naast de opleiding?

Alternatieve trajecten naar het beroep: geen

De enige uitzondering is Richtlijn 98/5/EG van 17 februari 1998 (voor advocaten die in België werkzaam zijn en in een andere lidstaat de beroepskwalificatie hebben verworven).

Vorm en inhoud van de basisopleiding

Wat is de duur en het tijdspad van de opleiding?

Minimaal drie jaar.

Geen verschillende fasen.

Hoe wordt de opleiding georganiseerd?

De stage duurt drie jaar en wordt geleid door de patroon. De beroepsopleiding (in de eerste 18 maanden van de stage) wordt georganiseerd door de stageschool van de OVB.

Wie fungeren als opleiders?

Advocaten en professionele opleiders.

Wat zijn de inhoud en doelstellingen van de basisopleiding?

- stage onder toezicht van een particuliere praktijk
- rechtenopleiding met een specifiek curriculum dat alle advocaat-stagiairs moeten doorlopen
- opleiding over niet-juridische beroepsvaardigheden (bv. communicatie, het voeren van een praktijk enz.)
- opleiding over juridische beroepsvaardigheden (bv. vorderingen opstellen, met cliënten werken enz.)
- gerechtelijke procedures en gerechtelijke organisatie
- strafrecht en formeel strafrecht
- bestuursrechtelijke procedure
- familierecht
- arbeidsrecht
- handels- en faillissementsrecht
- recht met betrekking tot de financiële sector
- deontologische regels
- bedrijfsadministratie

Wie stelt de programma's voor de basisopleidingen op?

De stageschool van de OVB.

Welke methode wordt voor de opleiding gebruikt?

Online leren

Praktische seminars

Examens

Welke praktische elementen van de opleiding zijn van toepassing op de stagiairs?

De stagiair-advocaten leggen de eed af en hebben daarmee dezelfde verantwoordelijkheden als andere advocaten. Zij worden uiteraard bijgestaan door hun patroon. De rechten en plichten van de stagiair worden vermeld in de bovengenoemde hoofdstukken van de OVB-gedragscode.

Hoe worden stagiairs geëvalueerd/beoordeeld? Hoe vaak en door wie?

Stagiair-advocaten worden bij verschillende gelegenheden beoordeeld:

- verslag van hun patroon (aan het einde van hun stage of bij een tussentijdse verandering van kantoor)
- examens, georganiseerd door de OVB en opgesteld door de docenten (deontologie, burgerlijk procesrecht, strafprocesrecht). De examens vinden plaats op dezelfde dag en hetzelfde tijdstip (meestal begin april, in de vorm van de volgende drie examens: één op maandag, één op woensdag en één op vrijdag), in een onlineomgeving.
- actieve deelname aan de lessen, beoordeeld door de docenten
- door de leden van de stageschool beoordeelde werkstukken
- deelname aan oefeningen in de studentenrechtbank, beoordeeld door een jury bestaande uit advocaten en rechters
- behandeling van pro-deozaken, beoordeeld door het bureau voor rechtsbijstand.

Worden er opleidingsactiviteiten uitgevoerd in samenwerking met andere beoefenaars van juridische beroepen? Zo ja: hoe werkt dat?

Nee.

Wat zijn de specifieke kenmerken van opleidingen op het gebied van EU-recht, taalvaardigheidstraining en de Europese componenten van de basisopleiding, bijvoorbeeld deelname aan CCBE- of ELF-activiteiten?

Geen.

Hoeveel stagiairs worden toegelaten tot de opleiding? Wordt het aantal stagiairs jaarlijks bijgesteld en door wie?

In 2021-2022 zijn in totaal 599 stagiairs begonnen met de beroepsopleiding. Dit aantal schommelt jaarlijks en hier gelden geen beperkingen voor.

Afsluiting van de basisopleiding en kwalificatieprocedure

Wordt de basisopleiding afgesloten met een eindexamen? Hoe is dit georganiseerd? Wie is verantwoordelijk voor het examen?

De stagiair wordt op verschillende manieren beoordeeld (artikel 48 van de Codex): examens, essays en permanente evaluatie (bv. een opleidingsonderdeel schriftelijke communicatie). Als stagiairs de examens met goed gevolg hebben afgelegd, ontvangen zij een bekwaamheidsattest van de OVB. Dit attest is vijf jaar geldig (artikel 49).

De stageschool is bevoegd om te beslissen over de vorm en inhoud van de examens en evaluaties (artikel 43).

Is er een aanvullende aanwervingsprocedure om advocaat te worden na afloop van de basisopleiding?

Ja, de stagiairs moeten een verplichte pleitoefening afleggen en hun deelname aan de bureaus voor rechtsbijstand kunnen bewijzen. Lokale balies kunnen aanvullende eisen stellen.

Artikel 25 van de Codex:

De stage is de opleiding die de advocaat doorloopt vóór zijn opname op het tableau en die tot doel heeft de advocaat te vormen tot een deskundig en onafhankelijk advocaat, die de deontologie kent, het beroepsgeheim en de essentiële plichten van onafhankelijkheid en partijdigheid eerbiedigt, belangenconflicten vermijdt en zich de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid die de grondslag zijn van het beroep van advocaat, eigen heeft gemaakt.

Die opleiding omvat diverse delen, zoals de opleiding door een stagemeester op kantoor, het behalen van een getuigschrift beroepsbekwaamheid en het vervullen van verplichtingen, opgelegd door de Orde van Vlaamse Balies of door de Orde van advocaten waartoe de stagiair behoort.

■ Laatste update: 19/06/2026

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Franse en Duitstalige orde van advocaten

Algemene omschrijving

Wordt een basisopleiding aangeboden, en zo ja, is deze verplicht?

Ja, om bij een Orde van advocaten te worden ingeschreven, moet een stagiair-advocaat een beroepsopleiding volgen en slagen voor het examen overeenkomstig de Gedragscode (zie hieronder).

Wordt in de basisopleiding onderscheid gemaakt tussen categorieën stagiairs, bv. voor juristen in loondienst en zelfstandige advocaten?

Op dit moment is er alleen sprake van een basisopleiding voor zelfstandige advocaten.

Welke entiteiten zijn verantwoordelijk voor het organiseren van de basisopleiding?

De basisopleiding voor advocaten wordt georganiseerd door de beroepsopleidingscentra (zie hieronder voor meer details).

Wat is de wettelijke basis voor de basisopleiding?

[Gedragscode van de advocaat](#) — artikelen 3.14 e.v.

[Gerechtigd Wetboek](#) — artikel 434.

Toegang tot de basisopleiding

Zijn er voorwaarden voor toegang tot de opleiding?

Voorwaarden voor toegang tot het beroep van advocaat:

“Niemand kan de titel van advocaat voeren of het beroep van advocaat uitoefenen indien hij: 1° niet in het bezit is van het Belgische diploma van doctor, licentiaat of master in de rechten; 2° niet de eed heeft afgelegd bedoeld in artikel 429 en; 3° niet is ingeschreven op het tableau van de Orde of op de lijst van de stagiairs” (artikel 428 Gerechtigd Wetboek)

Wat de basisopleiding betreft:

“Om bij een Orde van advocaten te worden ingeschreven, moet de stagiair een beroepsopleiding volgen en het overeenkomstig de Gedragscode georganiseerde examen met goed gevolg hebben afgelegd” (artikel 3.14 van de Gedragscode van de advocaat).

Wat is de belangrijkste aanwervingsprocedure? Indien deze bestaat uit een vergelijkend onderzoek, wie organiseert dit dan?

/

Zijn er alternatieve trajecten om te worden toegelaten, naast de opleiding?

Nee.

De enige uitzondering is Richtlijn 98/5/EG van 17 februari 1998 (voor advocaten die in België werkzaam zijn en in een andere lidstaat de beroepskwalificatie hebben verworven).

Vorm en inhoud van de basisopleiding

Wat is de duur en het tijdspad van de opleiding?

“Om op het tableau van de Orde te worden ingeschreven, moeten, onder voorbehoud van de toepassing van artikel 428bis, tweede lid, drie jaar stage worden verricht [...]” (artikel 434 Gerechtigd Wetboek).

Zie artikel 3.14 e.v. van de Gedragscode voor de inhoud van de opleidingsjaren (opleidingsonderdelen, examens, opleidingsverplichtingen).

Hoe wordt de opleiding georganiseerd?

De opleiding wordt intern georganiseerd overeenkomstig artikel 3.23 van de Gedragscode.

De juridische basisopleiding wordt georganiseerd door de beroepsopleidingscentra. Er zijn vier beroepsopleidingscentra, bestaande uit de volgende Orden van advocaten: Brussel; Namen-Dinant-Luxemburg; Charleroi-Mons-Waals-Brabant-Doornik; Luik-Eupen-Hoei-Verviers.

De directeur van het opleidingscentrum organiseert en coördineert de juridische beroepsopleidingen en -examens.

Wie fungeren als opleiders?

De docenten zijn advocaten die zijn ingeschreven bij de Orde van advocaten of bij een van de Orden van advocaten die onder de bevoegdheid van het beroepsopleidingscentrum vallen. Zij geven op vrijwillige basis les en werken soms samen met rechters die gespecialiseerd zijn in het onderwezen onderwerp.

Zij zijn dus opleiders naast hun beroep van advocaat.

De beroepsopleidingscentra organiseren deze onderwerpen.

Wat zijn de inhoud en doelstellingen van de basisopleiding?

Eerste stagejaar (artikel 3.14 van de Gedragscode)

De opleiding en, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald, het examen, bestaan uit een programma van 84 uur dat de volgende onderwerpen omvat:

1° deontologie (16 uur),

2° burgerlijk procesrecht in de praktijk (16 uur),

3° strafvordering in de praktijk, met inbegrip van de verdediging van personen die van hun vrijheid zijn beroofd of worden verhoord door de politie, het openbaar ministerie of een onderzoeksrechter (16 uur),

4° de bestuursrechtelijke procedure in de praktijk (8 uur),

5° rechtsbijstand (8 uur),

6° belasting- en socialezekerheidsverplichtingen die voortvloeien uit het Wetboek van economisch recht en gericht zijn op voorkoming van het witwassen van geld (8 uur),

7° alternatieve vormen van geschillenbeslechting (8 uur),

8° de IT-instrumenten die ter beschikking van advocaten worden gesteld (4 uur)

Tweede en derde stagejaar (artikel 3.14 bis van de Gedragscode)

Een stagiair die overeenkomstig artikel 3.16, lid 1, het bekwaamheidsattest voor het beroep van advocaat heeft behaald, moet gedurende het tweede en derde jaar van zijn stage een praktische beroepsopleiding volgen die betrekking heeft op:

1° deontologie (minimaal 12 uur),

2° Europees recht, met inbegrip van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (minimaal 12 uur),

3° minimaal 24 uur, een of meer niet-uitputtende vakken over een van de volgende thema's:

- de rechten van jongeren (minimaal 8 uur),
- voorlopig bewind over goederen en personen (minimaal 8 uur),
- vreemdelingenrecht (minimaal 8 uur),
- verdiepend strafrecht, met inbegrip van de tenuitvoerlegging van straffen en de strafuitvoeringsrechtbank (minimaal 8 uur),
- insolventierecht (natuurlijke personen en rechtspersonen) (minimaal 8 uur),
- het recht betreffende inbeslagneming en gedwongen tenuitvoerlegging (minimaal 8 uur), familierecht (minimaal 8 uur),
- het lezen van balansen en jaarrekeningen (minimaal 8 uur),
- aansprakelijkheidsrecht en het recht op vergoeding bij letselschade, met inbegrip van het Fonds tot hulp aan de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden (minimaal 16 uur),
- arbeids- en socialezekerheidswetgeving (minimaal 16 uur).

Daarnaast moeten zij minstens vier dagen deelnemen aan een of meer seminars die met name gewijd zijn aan schriftelijke communicatie, mondelinge communicatie, communicatie met betrekking tot de media, belangenbehartiging, bijeenkomsten, onderhandelingen, collaboratief recht, bemiddeling, advocaten en bemiddeling enz.

Bepaalde specifieke opleidingen die door de beroepsopleidingscentra worden georganiseerd om de stagiair in staat te stellen het werk van een ander beroep te volgen, kunnen door deze centra worden gelijkgesteld.

Wie stelt de programma's voor de basisopleidingen op?

Artikel 3.24 van de Gedragscode

Onverminderd de bevoegdheden van de Ordre des barreaux francophones et germanophone (OBFG) tot het nemen van initiatieven die zij nuttig acht om de eisen en de inhoud van de basisopleiding te standaardiseren, stelt elk centrum voor beroepsopleiding de doelstellingen en de inhoud van de basisopleiding vast, alsmede het reglement van orde, na raadpleging van de raad van bestuur van de OBFG en, indien het beroepsopleidingscentrum meer dan één Orde van advocaten bestrijkt, de leden hiervan. Het centrum beslist over de aan de stagiair voorgestelde aanvullende onderwerpen en kan deze verplicht stellen.

Welke methode wordt voor de opleiding gebruikt?

Zie het antwoord op de vraag "[Wat zijn de inhoud en doelstellingen van de basisopleiding?](#)".

Welke praktische elementen van de opleiding zijn van toepassing op de stagiairs?

Zie het antwoord op de vraag "[Wat zijn de inhoud en doelstellingen van de basisopleiding?](#)".

Hoe worden stagiairs geëvalueerd/beoordeeld? Hoe vaak en door wie?

Eerste jaar van de stage:

Zie artikel 3.16:

"Tijdens de eerste sessie na afloop van de opleiding moet de stagiair het examen afleggen (= bewijs van bekwaamheid voor het beroep van advocaat), bestaande uit een schriftelijke vraag over de volgende onderwerpen (burgerlijk procesrecht, strafvordering, bestuursrechtelijke procedure, de structuur van het kabinet en fiscale verplichtingen, rechtsbijstand) en een mondelinge vraag over het opleidingsonderdeel deontologie."

+ artikel 3.18:

"De in de artikelen 3.16, punt 1, en 3.17, punt 1, bedoelde schriftelijke examens worden gezamenlijk georganiseerd door de beroepsopleidingscentra. De mondelinge toets deontologie wordt door elk centrum voor beroepsopleiding georganiseerd op basis van een reeks vragen die door de OBFG wordt opgesteld onder leiding van de directeur van de OBFG die verantwoordelijk is voor deontologie."

Wat het puntentotaal betreft:

Een stagiair die voor alle vakken minstens 10 van de 20 punten heeft behaald, ontvangt het bekwaamheidsattest voor het beroep van advocaat. Dit attest kan ook door het selectiecomité worden afgegeven indien de stagiair voor vijf vakken minstens 10 van de 20 punten heeft behaald en gemiddeld 50 % van de punten voor alle vakken.

Tweede en derde jaar stage:

Overeenkomstig artikel 3.14 bis

- opleidingsonderdeel
- seminars

Deelname aan opleidingsonderdelen en seminars is verplicht in het kader van de stage.

Worden er opleidingsactiviteiten uitgevoerd in samenwerking met andere beoefenaars van juridische beroepen? Zo ja: hoe werkt dat?

Artikel 3.2 van de Gedragscode

Een in het buitenland vervulde stage *bij een advocatenkantoor, bij een onderneming met een bedrijfsjurist of als referendaris van een internationaal gerecht, kan voor de duur van de stage in aanmerking worden genomen, mits aan de volgende drie voorwaarden is voldaan:*

- *de stagiair moet een stage van één jaar hebben voltooid en gedurende die periode aan zijn verplichtingen hebben voldaan;*
- *de stagiair moet vooraf toestemming van de stafhouder hebben verkregen;*
- *de stagiair moet de stafhouder een gedetailleerd verslag hebben verstrekt over zijn activiteiten in de betreffende periode.*

Dit rapport moet worden goedgekeurd door zijn stagemeeester(s), door de bedrijfsjurist bij wie hij zijn stage heeft gelopen, of door de rechter die hij als referendaris heeft bijgestaan.

Deze bepaling wordt momenteel herzien met het oog op een eventuele uitbreiding van de detacheringsmogelijkheden.

Wat zijn de specifieke kenmerken van opleidingen op het gebied van EU-recht, taalvaardigheidstraining en de Europese componenten van de basisopleiding, bijvoorbeeld deelname aan CCBE- of ELF-activiteiten?

Een tweede stagejaar (zie artikel 3, lid 14 bis).

Europees recht, met inbegrip van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (minimaal 12 uur)

Hoeveel stagiairs worden toegelaten tot de opleiding? Wordt het aantal stagiairs jaarlijks bijgesteld en door wie?

Afsluiting van de basisopleiding en kwalificatieprocedure

Wordt de basisopleiding afgesloten met een eindexamen? Hoe is dit georganiseerd? Wie is verantwoordelijk voor het examen?

Zie het antwoord op vraag 3.8.

Nadat de stagiair de bekwaamheidsproef heeft afgelegd en zijn stageverplichtingen overeenkomstig de Gedragscode heeft vervuld, vraagt de stagiair zijn balie om toelating tot de balie.

Is er een aanvullende aanwervingsprocedure om advocaat te worden na afloop van de basisopleiding?

/

■ Laatste update: 19/06/2026

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.